

Josep Torras i Bages. *Obres completes*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat (nou volums, 1984-1992, encara en curs).

Les edicions més recents de les obres completes de Torras i Bages són la de l'Editorial Selecta en un sol volum, publicat l'any 1948 amb motiu del centenari del naixement de l'autor, i la de la Biblioteca Balmes, en vint-i-cinc volums (1935-1936; els dos últims volums, que contenen el sermonari, són de 1954). En vida de Torras i Bages, l'Editorial Ibèrica havia previst la publicació de les obres del bisbe de Vic en deu volums. Els vuit primers van sortir a la llum pública entre 1913 i 1916, i els dos últims els va editar el Foment de Pietat Catalana els anys 1925 i 1927.

Ara, Publicacions de l'Abadia de Montserrat torna a apropar als lectors interessats els escrits de l'eminent eclesiàstic penedesenc, no pas amb la intenció de fer-ne una edició crítica, sinó divulgadora. Tot i la modèstia d'aquest propòsit, «Publicacions de l'Abadia de Montserrat» ha fet els esforços possibles per corregir omissions i lapsus de les edicions anteriors. En concret, ha recollit en els volums VIII i IX el Sermonari, que no figurava en l'edició de 1948, i en el volum VII, les instruccions pastorals, que no havien estat incloses en cap altra edició de les obres completes i que havien

estat publicades al butlletí de la diòcesi de Vic.

Fins al moment present, l'esmentat volum IX és l'últim que ha sortit a la llum pública. Els responsables de l'edició preveuen que caldrà afegir als volums ja apareguts, en primer lloc, un d'apèndixs, amb escrits inèdits, no inclosos en les edicions anteriors, i amb altres de ja publicats que per una o altra raó no s'havien incorporat encara en l'edició present; en segon lloc, un d'índex analític; i, en tercer lloc, els cinc que contindran l'epistolari.

En l'estructura de l'obra, l'edició present conserva les grans divisions en què l'edició de 1948 distribuï els escrits per matèries —Assaigs, Piadoses, Pastorals—, sense però practicar una separació entre la producció en català i la producció en castellà. I introdueix noves divisions. Així, a grans trets, l'índex de matèries quedarà configurat de la manera següent:

I. Assaigs (volums I, II, II i part del IV).

II. Piadoses (part intermèdia del volum IV).

III. Pastorals (part última del volum IV i volums V i VI, amb una secció, en aquest últim volum, titulada «Documents pastorals inèdits»).

IV. Instruccions pastorals (volum VII).

V. Sermonari (volums VIII i IX).

VI. Apèndixs (en preparació).

VII. Index analític (en preparació).

VIII. Epistolari (en preparació).

A més a més, l'edició present ha procurat que, en les subdivisions establertes a l'interior de cada bloc temàtic, els escrits siguin disposats en ordre cronològic. Això, no sempre ha estat possible de mantenir-ho amb tot el rigor perquè, en més d'una ocasió, a l'interior d'aquelles subdivisions, apareix una ulterior agrupació temàtica, no indicada ni al cos de l'obra ni a l'índex. És el que passa, en concret, al capítol «Articles, pròlegs i dedicatòries», que pertany al bloc temàtic d'«Assaigs». Per una part, els «articles» són ordenats cronològicament entre 1880 i 1915 i, per l'altra, ho són els pròlegs i dedicatòries, entre 1888 i 1914.

Pel que fa als grans grups temàtics, s'ha de dir que es troba a faltar a l'índex de cada volum la titulació correspondent que els assenyali. Així per exemple, al volum IV, que inclou escrits pertanyents als tres grans blocs d'«assaigs», de «piadoses» i d'«escrits pastorals», el lector es trobarà amb un índex que no reflecteix aquestes grans divisions, presents en el cos del volum i destacades amb sumptuositat de grans titulars i de pàgines en blanc (pp. 5, 161 i 435). Tampoc no figura en cap dels índexs dels altres volums, de contingut temàticament homogeni, la menció del títol dels grans blocs, que no obstant és destacat al cos de l'obra (vols. I, II i III, p. 5; vol. IV, pp. ja citades 5, 161 i 435; vols. V, VI, VII, VIII i IX, p. 5).

A part de la reordenació cronològica dels textos i del respecte a la totalitat dels originals, que en l'edició de la *Selecta* havien estat alguna vegada retallats, la gran novetat de l'edició que comentem és la publicació de les «Instruccions pastorals», del «Sermonari» i, quan surti, de l'«Epistolari». En el volum VII, dedicat a les «Instruccions pastorals», potser hauria estat útil la menció de la font de cadascun dels escrits, que ha de ser òbviament el «Boletín Oficial» del bisbat de Vic. Aquesta menció, sorprenentment, només es fa constar en el primer document transcrit (p. 7). El volum VIII, dedicat al «Sermonari», va precedir d'un advertiment breu que fa alguna referència al passat i al futur de l'edició i que, sobretot, dóna notícies d'interès sobre el material publicat. El lector sens dubte hauria agraït una petita introducció d'aquesta naturalesa en cadascun dels volums. Els sermons continguts en els volums VIII i IX no havien estat recollits, llevat d'alguna rara excepció, en les *Obres Completes*, de l'Editorial *Selecta* i, en canvi, havien aparegut en els volums XXIV i XXV, publicats l'any 1954, de les *Obres Completes* de l'Editorial *Balmes*. No es fa menció, en l'esmentat advertiment del volum VIII, del fet que el «Sermonari» havia aparegut, no sols en l'edició ara mateix citada de 1954, sinó també en una d'anterior, l'any 1927, promoguda pel Foment de Pietat Catalana.

L'edició de les obres completes de Torres i Bages cal mirar-la com un servei fet als estudiosos i, en general, als interessats per la literatura religiosa, i també com un homenatge a

una figura eminent i un reconeixement del pes que el seu pensament i la seva acció han tingut sobre la col·lectivitat catalana.

Tanmateix, el pas del temps va permetent una aproximació crítica a les personalitats que han adquirit relleu en la història. En el cas de Torras i Bages, la distanciació indispensable per a la correcció dels judicis pot començar a practicar-se fins i tot en punts en els quals encara hi ha en joc interessos vius, com és ara el catalanisme i el paper de l'Església enmig de la societat. La mirada crítica sobre la persona i sobre l'obra de Torras i Bages, cal no confondre-la amb una voluntat d'ignorar la seva aportació decisiva, per una banda, a la formulació i als dinamismes d'un dels corrents importants del catalanisme i, per l'altra, a la cancel·lació de la hipoteca carlina sobre l'Església. Des del pluralisme cultural de la nostra societat, que té precedents històrics molt pregons, no assumits per cert en la síntesi torrassiana, se'ns deixa veure la naturalesa de les coordenades des de les quals Torras i Bages podia afirmar, per exemple, que l'antiga escolàstica és formadora del nostre caràcter nacional. I, per posar un altre exemple, el rebuig de les pretensions carlines d'assumir la representació pública de l'Església se'ns posa de manifest amb el seu caràcter merament estratègic, quan comprovem la persistència en l'obra de Torras dels postulats d'una cristologia i d'una eclesiologia —les vigents en l'època— que mantenen i justifiquen les aspiracions teocràtiques de la institució eclesiàstica.

Les obres completes de Torras i Bages no estan destinades a ser, doncs, una bandera aixecada, sinó un instrument de reflexió i de treball.

Casimir Martí

Jordi Rubió i Balaguer, *Il·lustració i Renaixença*. Obres de Rubió i Balaguer, vol. VII (pròleg de Joaquim Molas, edició de J[osep] M[assot] i M[untaner]), Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989 («Biblioteca Abat Oliba», 70).

L'edició de les obres completes de Jordi Rubió i Balaguer va aplegant la seva producció escrita, que val a recordar que és tan sols una part de la seva important activitat cultural. Fins al moment, s'hi ha recollit bàsicament l'obra historiogràfica, però seria de desitjar que en successius volums s'hi editessin també escrits de tema coetani (no tan sols la sèrie de retrats inèdits de personatges que va conèixer, sinó també altres textos no publicats, part de l'epistolari i les revistes *Què fem?* i *Per Veure-hi Clar*, redactades íntegrament per ell a la segona meitat dels anys quaranta)¹. Aquests escrits, a part de l'interès que tenen per ells mateixos, ajudarien també a definir les concepcions del Rubió historiadore, per al qual passat i present es trobaven estretament relacionats, amb el benentès, entenia, que la reconstrucció d'altres èpoques ajuda a